

Rikosseuraamuslaitoksen lausunto (lausuntopyyntö HE 143/2022 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt Rikosseuraamuslaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle lähestymiskiellon tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 143/2022 vp).

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi lähestymiskiellosta annettua lakia, rikoslakia, esitutkintalakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, oikeusapulakia, tuomioistuinmaksulakia, henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettua lakia ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia. Esityksen tavoitteena on parantaa lähestymiskiellon tehokkuutta, vähentää lähestymiskiellon rikkomista ja lisätä erityisesti lähisuhdeväkivallan uhrin turvallisuutta. Uutena keinona hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön suojelemiseksi otettaisiin käyttöön sähköisesti valvottu lähestymiskielto. Tuomioistuin voisi päättää, että laajennettuun lähestymiskieltoon liitettäisiin sähköinen valvonta, jos se olisi välttämätöntä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen uhan torjumiseksi eikä se olisi kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, valvontaan määrättävän olosuhteet ja muut asiassa ilmenneet seikat.

Rikosseuraamuslaitos pitää ehdotetun kaltaista järjestelmää hyvänä ja kannatettavana. Rikosseuraamuslaitoksen suorittamaa sähköistä valvontaa käytetään nykyään pääasiassa rikosseuraamusten valvonnassa, kuten mm. valvontarangaistusten, valvottujen koevapauksien sekä vankilasta poistumiseen myönnettyjen lupien valvonnassa. Lisäksi tutkintavankeuden vaihtoehtona on vuodesta 2019 lähtien ollut sähköisesti valvottavat pakkokeinot, tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti. Jo olemassa olevien valvontatekniikoiden ja asiantuntemuksen hyödyntäminen lähestymiskiellon sähköisessä valvonnassa on tarkoituksenmukaista.

Ehdotettu muutos tarkoittaisi periaatteellisella tasolla muutosta Rikosseuraamuslaitoksen asiakaskuntaan. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 2 §:ssä on määritelty Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät. Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen valvonta, nuorisorangaistuksen, yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdottoman vankeusrangaistuksen, sakon muuntorangaistuksen ja yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpano, ehdonalaisten

vapauteen päästettyjen valvonta sekä tutkintavankeuden toimeenpano. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos hoitaa muut sille säädetyt tehtävät. Lähestymiskiellon sähköinen valvonta laajentaisi Rikosseuraamuslaitoksen asiakaskuntaa myös muihin kuin rikoksesta tuomittuihin tai rikoksesta epäiltyihin. Rikosseuraamuslaitos saattaa harkittavaksi, tulisiko Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain määritelmää sen tehtävistä tältä osin täydentää.

Sähköisesti valvotun lähestymiskiellon, kuten muidenkin lähestymiskieltojen, noudattamisen valvonnasta vastaisi poliisi. Sähköisesti valvotun lähestymiskiellon teknisestä valvonnasta vastaisi kuitenkin Rikosseuraamuslaitos samoin, kuin esimerkiksi tehostetun matkustuskiellon osalta. Rikosseuraamuslaitos vastaisi myös seurantalaitteiden asentamisesta ja poistamisesta sekä laitteiden käyttöön liittyvästä ohjauksesta. Rikosseuraamuslaitoksen keskusvalvomoon tulisi automaattisesti hälytys, jos valvottava menisi kielletyksi määritellylle alueelle taikka irrottaisi tai rikkoisi valvontapannan. Hälytyksen saatuaan keskusvalvomo tekisi hälytyksestä hätäilmoituksen Hätäkeskuslaitokselle ja välittäisi välittömästi tiedon hälytyksestä lähestymiskiellolla suojattavalle.

Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan valvontalaitteiden asentamiseen, sähköisen valvonnan toteuttamiseen ja lähestymiskiellon rikkomisepäilytilanteisiin liittyvät seikat on otettu esityksessä asianmukaisesti huomioon. Myös henkilötietojen käsittelyyn ja siihen liittyvään sääntelyyn liittyvät seikat on huomioitu esityksessä. Tekninen valvonta muodostaa keskusvalvomolle ympärivuorokautisen monitoroinnin ja yhteydenpitotehtävien tehtäväkokonaisuuden, jonka huomioiminen resurssien riittävyyden kannalta on olennaista. Samoin Rikosseuraamuslaitoksen tukipartioiden rooli ja vastuu valvontalaitteiden asennuksessa ja laitteiden käytön opastuksessa on merkittävä. Kustannusvaikutusten arvioinnin osalta esityksessä on Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan huomioitu oleelliset asiat. Tilastojen perusteella arvioidut tapausmäärät ovat hallituksen esityksessä esitetyn arvion mukaisia. Rikosseuraamuslaitos toteaa hallituksen esityksessä mainitun Rikosseuraamuslaitoksen keskusvalvomotoiminnan työmäärän lisääntymiseen liittyvän arvion olevan kuitenkin jossain määrin epävarma. Esityksessä on arvioitu keskusvalvomotoiminnan työmäärän lisääntyvän noin kolmella henkilötyövuodella. Epävarmuutta liittyy kuitenkin paitsi

lisääntyvään työtehtävien määrään, mutta myös siihen, että lähestymiskiellon rikkomisen johdosta tehtävät hälytykset ovat luonteeltaan kiireellisiä, eivätkä sietäne kovinkaan pitkää vasteaikaa. Näin ollen nopeaa toimintaa vaativien tilanteiden lisääntymisellä voi todellisuudessa olla keskusvalvomon toimintaan suurempi vaikutus.

Muilta osin hallituksen esityksen sisältö on Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan asianmukainen ja esitys kokonaisuutena kannatettava.

Heidi Lokasaari

Lakimies